

NR 124/2014

WYBORY SAMORZĄDOWE

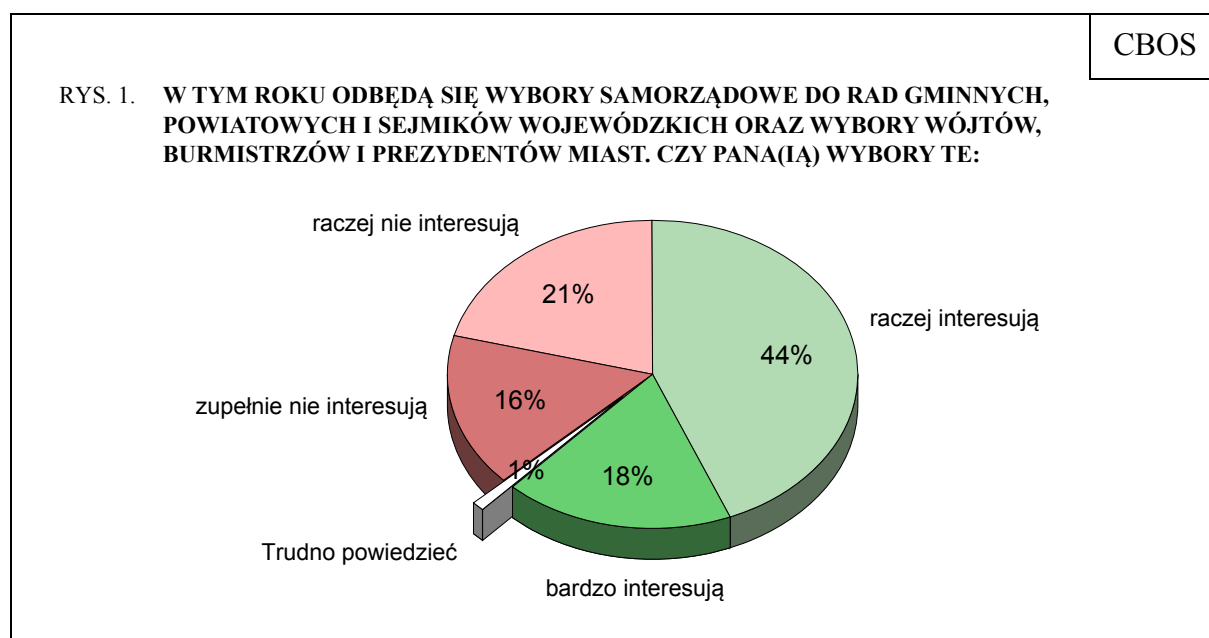
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wybory samorządowe należą do procedur demokratycznych, które obywatele uznają za najważniejsze dla nich samych. Z dotychczasowych badań wynika, że od kilku lat pod względem przypisywanego im przez Polaków znaczenia przewyższają one wybory parlamentarne, a nawet prezydenckie¹. Nie dziwi zatem, że jeszcze przed oficjalnym rozpoczęciem kampanii wyborczej większość społeczeństwa deklarowała zainteresowanie tym głosowaniem.

Według sierpniowych deklaracji badanych² nadchodzące wybory do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast interesują ponad trzy piąte uprawnionych do głosowania (62%), przy czym prawie jedna piąta bardzo się nimi interesuje (18%). Jesienne głosowanie niespecjalnie obchodzi ponad jedną trzecią ankietowanych (37%), ale tylko co ósmy (16%) nie jest nim w ogóle zainteresowany.

¹ Por. komunikat CBOS „Wybory samorządowe”, sierpień 2014 (oprac. A. Cybulska).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (291) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 19–25 sierpnia 2014 roku na liczącej 980 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Poziom zainteresowania wyborami deklarowany pod koniec sierpnia praktycznie nie różni się od lipcowego, co każe sądzić, że przynajmniej do czasu rozpoczęcia oficjalnej kampanii wyborczej jesienne głosowanie wciąż pozostawało dla przyszłych wyborców perspektywą odległą. Można zakładać, że z punktu widzenia przedwyborczej publiczności – będącej jeszcze na wakacjach – przygotowania do tych wyborów osiągnęły co najwyżej etap wstępny i w tym okresie – tak w skali lokalnej, na poziomie miasta czy gminy, jak i na poziomie polityki ogólnokrajowej – nie budziły jeszcze typowych dla okresu przedwyborczego emocji. Wydaje się, że rejestrujemy tu raczej pewne ogólne postawy względem wyborów lokalnych jako takich niż stosunek do tego konkretnego głosowania.

Tym bardziej warto zauważyć, że składane w lipcu i sierpniu deklaracje dotyczące zainteresowania jesiennymi wyborami wpisują się w zaznaczającą się już w 2006 roku tendencję rosnącego znaczenia wyborów do władz lokalnych dla obywateli. W analogicznym względem terminu wyborów samorządowych okresie poziom deklaracji zainteresowania nadchodzącym głosowaniem jest w tym roku nieco wyższy niż w przed czterema laty – w sierpniu 2010 roku.

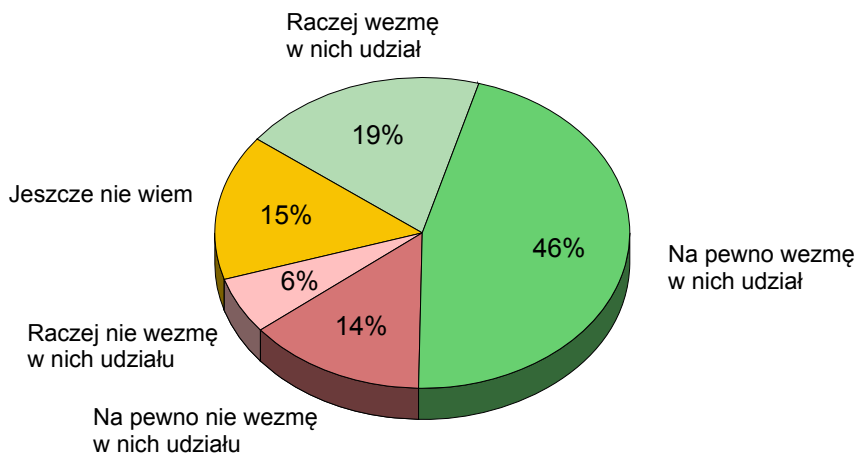
Tabela 1

Zainteresowanie wyborami samorządowymi	Wskazania respondentów według terminów badań																
	VIII '98	IX '98	VI '02	VIII '02	IX '02	X '02	VI '06	VIII '06	IX '06	X '06	XI '06	VIII '10	IX '10	X '10	XI '10	VII '14	VIII '14
	w procentach																
Zainteresowani	50	63	55	50	53	61	47	47	48	53	57	59	65	62	66	62	62
Niezainteresowani	47	35	44	49	45	38	52	49	49	45	41	39	33	37	33	36	37
Trudno powiedzieć	3	2	1	1	2	1	1	4	3	2	2	2	2	1	1	2	1

DEKLARACJE UDZIAŁU W WYBORACH

Udział w jesiennych wyborach samorządowych zapowiedziało blisko dwie trzecie uprawnionych (65%), przy czym ponad dwie piąte (46%) zadeklarowało, że na pewno pójdzie do urn. W głosowaniu nie zamierzało uczestniczyć 20% respondentów, w tym co siódmy (14%) stwierdził, że na pewno nie weźmie w nim udziału. Niespełna jedną siódmą ogółu badanych (15%) stanowili ankietowani, którzy jeszcze nie wiedzieli, czy będą głosować.

RYS. 2. CZY ZAMIERZA PAN(I) WZIĄĆ UDZIAŁ W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH?

Podobnie jak deklarowane zainteresowanie wyborami lokalnych władz, gotowość partycypacji w głosowaniu pozostała na takim poziomie jak miesiąc wcześniej. Poziom tych deklaracji jest również taki sam jak przed czterema laty, w sierpniu 2010 roku, a więc w podobnym względem terminu wyborów momencie. Warto zauważyć, że to właśnie w przypadku tamtych wyborów rejestrowaliśmy wyższe niż w poprzednich latach zainteresowanie wyborców nadchodzącym głosowaniem oraz najwyższą deklarowaną gotowość udziału w tych wyborach. Post factum także frekwencja wyborcza okazała się wyższa niż wcześniej – w wyborach w 2002 i 2006 roku.

Choć stosunek Polaków do nadchodzących wyborów jest równie pozytywny i zaangażowany, a ich zainteresowanie nimi podobne jak cztery lata temu (w analogicznym względem terminu tamtych wyborów okresie), trudno przewidywać, jak wiele osób faktycznie w tym roku pójdzie oddać głos. Do wyborów pozostało wiele tygodni, a kampania wyborcza nie wkroczyła jeszcze w fazę zaawansowaną, a to jej przebieg, a zwłaszcza oferta polityczna – to, jacy ludzie będą w tym roku ubiegać się o mandaty radnych, wójtów, burmistrzów czy prezydentów miast – będą miały kluczowe znaczenie dla decyzji o uczestnictwie w głosowaniu. Poza tym, jak pokazują poprzednie wybory władz lokalnych, pozytywne nastawienie do wyborów i deklarowana nawet na kilka czy kilkanaście dni przed głosowaniem gotowość wzięcia w nich udziału w różnym stopniu przekładają się na faktyczne uczestnictwo wyborcze. Przed czterema laty, na mniej więcej dwa tygodnie przed wyborami, zamiar uczestniczenia w nich deklarowało aż 71% uprawnionych do głosowania, natomiast faktyczna frekwencja w najliczniej obsadzonej wówczas I turze wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast wyniosła 47,26%. Cztery lata wcześniej – w listopadzie

2006 roku – o swym udziale w nadchodzących wyborach władz lokalnych zapewniało znacznie mniej osób, bo niespełna dwie trzecie uprawnionych, frekwencja wyborcza zaś okazała się tylko niewiele niższa niż w 2010 roku, bo wyniosła wówczas 45,99%.

Tabela 2

Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach samorządowych?	Wskazania respondentów według terminów badań														
	VIII '98	IX '98	VIII '02	IX '02	X '02	VIII '06	IX '06	X '06	XI '06	VIII '10	IX '10	X '10	XI '10	VII '14	VIII '14
	w procentach														
Tak	60	69	55	58	64	56	55	57	63	66	71	68	71	66	65
Jeszcze nie wiem	15	17	20	17	13	19	19	18	15	25	15	14	11	15	15
Nie	25	13	25	25	23	25	26	25	22	9	14	18	18	19	20

Udział w nadchodzących wyborach samorządowych, podobnie zresztą jak w innych głosowaniach, częściej deklarują mężczyźni niż kobiety. Częściej swoje w nich uczestnictwo zapowiadają osoby w średnim wieku i starsze (powyżej 45 roku życia) niż młodszy. Gotowości partycypacji w wyborach władz lokalnych – podobnie jak w innych głosowaniach – sprzyja przede wszystkim wyższy poziom wykształcenia i, co się z tym wiąże, wyższy status społeczny i materialny badanych. Deklaracje o udziale w najbliższym głosowaniu wyraźnie różnicuje także religijność badanych mierzona częstością praktyk religijnych. Im częstsze uczestnictwo w mszach świętych i spotkaniach religijnych, tym częstsze wśród badanych zapewnienia o zamiarze głosowania w wyborach samorządowych.

Deklarowany udział w wyborach władz lokalnych nie zależy natomiast istotnie od wielkości zamieszkiwanej miejscowości. Nieco częściej niż inni chęć wzięcia udziału w tych wyborach zgłaszają z jednej strony mieszkańcy najmniejszych miast (do 20 tys.) i mieszkańcy wsi, z drugiej zaś – osoby zamieszkujące największe aglomeracje (powyżej 500 tys. mieszkańców). Stosunkowo najmniej zainteresowani udziałem w tym głosowaniu są mieszkańcy miast liczących od 100 do 500 tys. mieszkańców – wśród nich najwięcej jest również tych, którzy nie zamierzają wybierać nowych władz lokalnych.

Tabela 3

Wielkość miejscowości	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach samorządowych?		
	Tak	Jeszcze nie wiem	Nie
	w procentach		
Wieś	66	15	20
Miasto do 19 999 mieszkańców	69	14	17
20 000 – 99 999	62	18	20
100 000 – 499 999	61	13	26
500 000 i więcej	69	15	16

Gotowość wzięcia udziału w wyborach samorządowych idzie w parze z aktywną postawą wobec procedur demokratycznych. Na wybory samorządowe zamierza iść zdecydowana większość badanych, którzy gotowi byłiby również uczestniczyć w ewentualnych wyborach parlamentarnych. Absencję wyborczą najczęściej zapowiadają zaś ci, którzy nie są zainteresowani wyborem posłów i senatorów (56%). Jednak wybory samorządowe mają potencjalnie szerszy i bardziej zróżnicowany pod względem kompetencji politycznych elektorat. O ile udział w nadchodzących wyborach samorządowych zadeklarowało prawie dwie trzecie uprawnionych do głosowania, udział w ewentualnych wyborach parlamentarnych, gdyby miały one odbywać się pod koniec sierpnia, zapowiedziała tylko połowa dorosłych Polaków. Zatem w jesiennym głosowaniu chciałaby uczestniczyć ponad połowa badanych, którzy nie są specjalnie zainteresowani wybieraniem posłów i senatorów i pod znakiem zapytania stawiają swój ewentualny udział w wyborach parlamentarnych, a nawet ponad jedna czwarta tych, którzy zupełnie nie mają na to ochoty i z całą stanowczością zapowiedzieli absencję w wyborach do Sejmu i Senatu.

Wśród elektoratów partii politycznych na wybory samorządowe stosunkowo najczęściej wybierają się zwolennicy PSL oraz SLD, którzy praktycznie w stu procentach zamierzają wziąć w nich udział. Tylko niewiele rzadziej zamierzają w nich uczestniczyć sympatycy PO oraz PiS (wraz z ugrupowaniami współpracującymi). Relatywnie najrzadziej udział w wyborach deklarują zwolennicy Nowej Prawicy Janusza Korwin-Mikkego.

Tabela 4

Potencjalne elektoraty partii politycznych*	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach samorządowych?		
	Tak	Jeszcze nie wiem	Nie
	w procentach		
PO	94	4	2
PiS wraz z Solidarną Polską i Polską Razem	93	4	3
SLD**	98	2	0
PSL**	100	0	0
Nowa Prawica J. Korwin-Mikke**	87	10	3
Niezdecydowani, co do preferencji	88	5	7
Niezdecydowani, czy brać udział w wyborach do Sejmu i Senatu	53	38	9
Deklarujący absencję w wyborach do Sejmu i Senatu	27	17	56

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach do Sejmu.

** Wyniki dla tych partii należy traktować ostrożnie, ze względu na małą reprezentację zwolenników tych partii wśród badanych.

POPARCIE DLA KANDYDATÓW PARTYJNYCH I NIEPARTYJNYCH

Odpowiedzi badanych dotyczące wiarygodności i typu poparcia dla kandydatów wskazują na rosnącą niechęć i brak zaufania Polaków do partii politycznych. Prawie dwie trzecie uprawnionych do głosowania zadeklarowało, że w wyborach do rady swego miasta/gminy woleliby głosować na kandydatów niezwiązanych z żadną partią. Rekomendacja partyjna lub pochodząca od koalicji ugrupowań politycznych byłaby wiarygodna tylko dla nieco ponad jednej szóstej ankietowanych.

Tabela 5

Czy w wyborach do Rady Pana(i) miasta/gminy wolał(a)by Pan(i) głosować:	Wskazania według terminów badań		
	VIII 2006	VIII 2010	VIII 2014
	w procentach		
– na kandydatów jakiejś partii, ugrupowania politycznego	21	22	17
– na kandydatów niezwiązanych z żadną partią, ugrupowaniem politycznym	50	52	65
Trudno powiedzieć	29	26	18

Badania prowadzone od 2006 roku wskazują na spadek wiarygodności rekomendacji partyjnych, przy czym tendencja ta wyraźnie nasiliła się w ciągu ostatnich czterech lat.

O ile w ubiegłych latach – przed wyborami do samorządów w 2006 i 2010 roku – nieco ponad jedna piąta ogółu uprawnionych do głosowania deklarowała, że dokonując wyboru kandydata na radnego swego miasta czy gminy wolałaby głosować na osobę popieraną przez którąś z partii politycznych niż kandydata niezależnego – niezwiązanego z żadnym z ugrupowań politycznych, to obecnie wolę taką wyraża tylko co szósty badany. Jednocześnie w porównaniu do ubiegłych lat w tym roku obserwujemy bardzo wyraźny wzrost atrakcyjności kandydatów, którzy z partiami politycznymi nie mają nic wspólnego. O ile przed wyborami 2006 i 2010 roku niepartyjnych kandydatów na radnych nad tych rekomendowanych przez partie gotów był przedkładać mniej więcej co drugi badany, obecnie preferencje takie deklaruje prawie dwie trzecie dorosłych Polaków (wzrost o 13 punktów procentowych w stosunku do 2010 roku).

Jeszcze wyraźniejszy wzrost popularności „niezależności” kandydatów obserwujemy w przypadku wyborów na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Cztery lata temu niespełna połowa badanych (48%) wolała kandydata, który byłby niezależny od partii politycznych, w tym roku takie preferencje deklaruje ponad dwie trzecie dorosłych Polaków (67%, wzrost o 20 punktów procentowych). Może to dobrze wróżyć w nadchodzących

wyborach wszystkim lokalnym kandydatom, którzy nie zabiegają o poparcie żadnego z liczących się na ogólnokrajowej scenie ugrupowań.

Tabela 6

Czy w wyborach na wójta/burmistrza/prezydenta miasta wolał(a)by Pan(i) głosować:	Wskazania według terminów badań		
	VIII 2006	VIII 2010	VIII 2014
	w procentach		
– na kandydata popieranego przez jakąś partię, ugrupowanie polityczne	22	24	17
– na kandydata niezwiązanego z żadną partią, ugrupowaniem politycznym	52	48	67
Trudno powiedzieć	26	28	16

Partyjne rekomendacje mają nieco większe znaczenie dla respondentów aktywnych politycznie, którzy zamierzają wziąć udział w wyborach. Jednak generalnie wszyscy – zdeklarowani uczestnicy wyborów oraz ankietowani jeszcze niepewni, czy głosować, a także odrzucający udział w wyborach – w zdecydowanej większości i w podobnym stopniu preferują kandydatów niezależnych od partii. Dotyczy to zarówno wyborów na urząd wójta, burmistrza czy prezydenta miasta, jak i wyborów do rady miasta lub gminy.

Tabela 7

Czy w wyborach [...] wolał(a)by Pan(i) głosować:	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tych wyborach?		
	Tak	Jeszcze nie wiem	Nie
	w procentach		
do Rady Pana(i) miasta/gminy			
– na kandydatów jakiejś partii, ugrupowania politycznego	21	13	6
– na kandydatów niezwiązanych z żadną partią, ugrupowaniem politycznym	65	64	65
Trudno powiedzieć	13	23	29
na wójta/burmistrza/prezydenta miasta			
– na kandydata popieranego przez jakąś partię, ugrupowanie polityczne	21	11	6
– na kandydata niezwiązanego z żadną partią, ugrupowaniem politycznym	67	67	66
Trudno powiedzieć	12	22	28

Wśród zwolenników poszczególnych partii politycznych w relatywnie największym stopniu głosowaniem „po linii partyjnej” zainteresowani są zwolennicy obu rządzących ugrupowań – PO oraz PSL. Tylko w niewiele mniejszym stopniu dzielą tę postawę sympatycy PiS (wraz ze startującymi z nim partiami) i SLD. Jednak, ogólnie rzecz biorąc, we wszystkich wymienionych ugrupowaniach wyborcy w wyraźnej większości woleliby głosować na kandydatów niezależnych od partii politycznych. Pod tym względem na tle

innych ugrupowań wyróżnia się elektorat SLD (67% woli kandydatów niepartyjnych od rekomendowanych przez partie). Jednak najbardziej „apartyjne” czy „antypartyjne” nastawienie prezentują zwolennicy Nowej Prawicy. Trzy czwarte spośród nich w wyborach na radnych wolałoby głosować na kandydatów niezależnych, a tylko 15% na tych, których nominują partie polityczne.

Tabela 8

Potencjalne elektoraty partii politycznych*	Czy w wyborach do Rady Pana(i) miasta/gminy wolał(a)by Pan(i) głosować:		
	na kandydatów jakiejś partii	na kandydatów niezwiązanych z żadną partią	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	30	59	11
PSL**	29	57	14
SLD**	26	67	7
PiS wraz z Solidarną Polską i Polską Razem	25	61	14
Nowa Prawica J. Korwin-Mikke**	15	75	10
Niezdecydowani, co do preferencji	17	46	37
Niezdecydowani, czy brać udział w wyborach do Sejmu i Senatu	14	68	18
Deklarujący absencję w wyborach do Sejmu i Senatu	7	70	24

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach do Sejmu.

** Wyniki dla tych partii należy traktować ostrożnie, ze względu na małą reprezentację zwolenników tych partii wśród badanych.

W przypadku wyborów prezydentów, burmistrzów i wójtów zwolennicy SLD okazują się natomiast tymi, którzy stosunkowo najbardziej są zorientowani na wybór kandydatów rekomendowanych przez partię. Relatywnie częściej niż sympatycy innych ugrupowań wolę poparcia partyjnych kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zgłasza również elektorat PO. Z kolei sympatycy PiS i PSL – inaczej niż w wyborach radnych – w tym głosowaniu w większym stopniu skłonni są przedkładać kandydatów niezależnych nad partyjnych. Kandydatów niezależnych – czy to w wyborach do rady miasta lub gminy czy też w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zdecydowanie najczęściej chcą jednak wybierać sympatycy Nowej Prawicy.

Tabela 9

Potencjalne elektoraty partii politycznych*	Czy w wyborach na wójta/burmistrza/prezydenta miasta wolał(a)by Pan(i) głosować:		
	na kandydatów jakiejś partii	na kandydatów niezwiązanych z żadną partią	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD**	37	60	3
PO	30	62	8
PSL**	22	62	16
PiS wraz z Solidarną Polską i Polską Razem	20	64	16
Nowa Prawica J. Korwin-Mikke**	16	79	5
Niezdecydowani, co do preferencji	17	49	34
Niezdecydowani, czy brać udział w wyborach do Sejmu i Senatu	14	70	16
Deklarujący absencję w wyborach do Sejmu i Senatu	7	71	22

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach do Sejmu i Senatu.

** Wyniki dla tych partii należy traktować ostrożnie, ze względu na małą reprezentację zwolenników tych partii wśród badanych.

W sumie różnice pomiędzy elektoratami poszczególnych partii, jeśli chodzi o stosunek do rekomendowanych przez nie kandydatów, nie są zbyt duże. W elektoratach wszystkich ugrupowań zdecydowanie dominuje orientacja na wybieranie kandydatów niezależnych politycznie – niezwiązanych z żadną partią, w tym oczywiście i tą, z którą się aktualnie sympatyzuje. Wydaje się, że różnice pomiędzy elektoratami partyjnymi, jeśli chodzi o popieranie kandydatów partyjnych, nie są bynajmniej jedynie symptomem różnego stopnia mobilizacji i siły identyfikacji ich zwolenników w obliczu nadchodzącego głosowania – jak to ma miejsce choćby w przypadku wyborów do Sejmu i Senatu. Istotne wydają się tu być przede wszystkim dorobek i popularność lokalnych polityków i samorządowców, kojarzonych z poszczególnymi opcjami politycznymi i mogących je reprezentować w nadchodzących wyborach.

PREFERENCJE W WYBORACH DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że wybory do sejmików wojewódzkich są w relatywnie największym stopniu „upartyjnione”. O ile w wyborach do rad gminnych oraz w wyborach wójtów, burmistrzów czy prezydentów miast obywatele mają wiedzę na temat kandydatów, a ich znajomość i rozpoznawalność wraz z kolejnymi wyborami i konstytuowaniem się lokalnych elit władzy jest coraz większa, o tyle bezpośrednia znajomość

kandydatów na radnych sejmików wojewódzkich wciąż pozostaje ograniczona. O mniejszej znajomości kandydatów na radnych wojewódzkich świadczyć może choćby znacznie większa niż w głosowaniach innych szczebli liczba głosów nieważnych. Wybory do sejmików wojewódzkich są także najmniej interesujące dla obywateli. Kandydujące w nich osoby są najbardziej anonimowe dla wyborców i dlatego właśnie w tym głosowaniu są oni najbardziej skłonni posłkować się partyjnymi rekomendacjami i odwoływać się do własnych sympatii partyjnych.

Jak wyglądają w świetle deklaracji ankietowanych szanse poszczególnych ugrupowań w wyborach do sejmików wojewódzkich? Kandydaci których partii mogą najbardziej liczyć na zwycięstwo w tym głosowaniu?

Według zapowiedzi zadeklarowanych uczestników wyborów, szanse na wprowadzenie największej liczby radnych do sejmików wojewódzkich ma PiS wraz ze związanymi z nim ugrupowaniami, popierany przez jedną czwartą głosujących (25%). Na drugim miejscu plasuje się PO mające wśród zadeklarowanych wyborców nieco ponad jedną piątą zwolenników (22%). Mniejsze nadzieje na liczną reprezentację w sejmikach wojewódzkich mogą mieć PSL i SLD, które poparło po 6% badanych. Jeszcze mniej zwolenników znalazły w tych wyborach Nowa Prawica (3%) oraz Twój Ruch (2%). Chęć głosowania na niepartyjny komitet wyborczy zadeklarowało 7% wyborców. Jednak ostateczny skład sejmików wojewódzkich wciąż pozostaje sprawą otwartą, bowiem prawie jedna czwarta zadeklarowanych uczestników tych wyborów (24%) jeszcze się nie zdecydowała i nie wie, na który w komitetów wyborczych będzie głosowała.

Tabela 9

Na kandydata jakiego komitetu wyborczego głosował(a)by Pan(i) w wyborach do sejmiku województwa?	Odpowiedzi osób deklarujących udział w wyborach samorządowych (N=631)
	w procentach
Prawo i Sprawiedliwość wraz z Solidarną Polską Z. Ziobry i Polską Razem J. Gowina	25
Platforma Obywatelska RP	22
Polskie Stronnictwo Ludowe	6
Sojusz Lewicy Demokratycznej	6
Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke	3
Twój Ruch	2
Prawica Rzeczpospolitej	1
Komitet Wyborczy innej partii/koalicji partii	1
Niepartyjny komitet wyborczy	7
Inny	2
Trudno powiedzieć	24

Można założyć, że na udział w wyborach zdecydować się może także część uprawnionych do głosowania, a niezdecydowanych w czasie badania, czy ostatecznie pójdą do urn. Rozkład hipotetycznych głosów w tej grupie niewiele odbiega od rozkładu wśród zdeklarowanych uczestników wyborów. Wzrost frekwencji na skutek udziału tych wyborców mógłby polepszyć nieco sytuację wiodących w rankingach poparcia PO i PiS.

Tabela 10

Na kandydata jakiego komitetu wyborczego głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmiku województwa?	Odpowiedzi osób niezdecydowanych, co do swego udziału w wyborach samorządowych (N=144)
	w procentach
Platforma Obywatelska RP	15
Prawo i Sprawiedliwość wraz z Solidarną Polską Z. Ziobry i Polską Razem J. Gowina	13
Polskie Stronnictwo Ludowe	5
Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke	3
Sojusz Lewicy Demokratycznej	2
Twój Ruch	1
Prawica Rzeczpospolitej	1
Komitet Wyborczy innej partii/koalicji partii	2
Niepartyjny komitet wyborczy	4
Inny	4
Trudno powiedzieć	52

Według własnych deklaracji, Polacy w wyraźnej większości interesują się nadchodzącymi wyborami władz lokalnych. Prawie dwie trzecie uprawnionych do głosowania zapowiada swój udział w jesiennych wyborach, przy czym ponad dwie piąte deklaruje, że pójdzie do urn na pewno. Poziom tych deklaracji jest taki sam jak przed wyborami w 2010 roku, w analogicznym względem terminu głosowania okresie.

Z elektoratów partii politycznych na wybory samorządowe stosunkowo najczęściej wybierają się zwolennicy PSL oraz SLD, niewiele rzadziej sympatycy PO oraz PiS (wraz ze współpracującymi ugrupowaniami), zaś relatywnie najrzadziej zwolennicy Nowej Prawicy. Niemniej jednak nawet wśród tych ostatnich zamiar głosowania deklaruje prawie 90%.

Przedwyborcze deklaracje po raz kolejny potwierdzają kryzys zaufania do partii politycznych. Badania prowadzone od 2006 roku wskazują na spadek wiarygodności rekomendacji partyjnych, przy czym w ciągu ostatnich czterech lat spadek ten okazał się bardzo znaczący. Zarówno w wyborach do rad gmin, jak i w wyborach na wójta, burmistrza

lub prezydenta miasta wyraźna większość wolałaby głosować na kandydatów niezależnych, a nie takich, którzy mają rekomendację którejś z partii politycznych.

Według sierpniowych deklaracji, w najbardziej „upolitycznionej” części wyborów do władz lokalnych, czyli w wyborach do sejmików wojewódzkich, najlepszy wynik osiągnęliby kandydaci PiS oraz związanych z nim ugrupowań. Tylko niewiele mniej głosów zyskałaby PO. Prawie czterokrotnie słabiej wypadły PSL i SLD, zaś najmniej zwolenników zyskałyby Nowa Prawica oraz Twój Ruch. Zatem PiS i PO byłyby partiami, które w największym stopniu mogłyby odcinać kupony „za zwycięstwo” na poczet przyszłych wyborów parlamentarnych. Ostateczny wynik jest jednak jeszcze niepewny, bowiem z jednej strony spory odsetek wyborców zadeklarował chęć poparcia jakiegoś niepartyjnego komitetu wyborczego, z drugiej zaś jeszcze większa liczba – prawie jedna czwarta zadeklarowanych wyborców – nie wiedziała, na który z komitetów będzie głosowała na tym szczeblu wyborów samorządowych.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1

		Jesienią tego roku odbędą się wybory samorządowe do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Czy Pana(ia) wybory te:			Liczba osób
		interesują	nie interesują	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		62	37	1	980
Płeć	Mężczyźni	71	29	1	473
	Kobiety	54	44	2	507
Wiek	18–24 lata	61	39		110
	25–34	60	38	2	193
	35–44	60	40	1	171
	45–54	64	35	1	152
	55–64	67	31	2	174
	65 lat i więcej	62	38	1	180
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	33	2	389
	Miasto do 19 999	69	31		145
	20 000 – 99 999	56	43	1	185
	100 000 – 499 999	56	43	1	164
	500 000 i więcej mieszk.	65	35		97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	50	48	2	206
	Zasadnicze zawodowe	58	41	1	239
	Średnie	67	32	1	302
	Wyższe	72	27	1	233
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	81	18	1	110
	Średni personel, technicy	83	17		25
	Pracownicy adm.-biurowi	65	35		55
	Pracownicy usług	53	47		64
	Robotnicy wykwalifikowani	56	42	2	103
	Robotnicy niewykwalifik.	54	46		42
	Rolnicy	75	25		54
	Pracujący na własny rach.	64	32	4	43
	Bezrobotni	51	48	1	54
	Emeryci	65	34	0	215
	Renciści	55	42	3	72
	Uczniowie i studenci	57	43		65
	Gospodynie domowe i inni	50	48	2	78
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	73	27		114
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	54	43	4	77
	sekt. prywat. poza rolnict.	64	35	1	248
	prywatnym gosp. rolnym	73	27		57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	51	45	3	105
	501–750	57	42	1	102
	751–1000	60	39	1	157
	1001–1500	70	30		165
	Powyżej 1500 zł	74	26	0	205
Ocena własnych war. mater.	Złe	50	49	1	120
	Średnie	64	35	1	408
	Dobre	64	35	1	452
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	73	27		47
	Raz w tygodniu	67	32	1	434
	1–2 razy w miesiącu	60	39	2	139
	Kilka razy w roku	55	44	1	240
	W ogóle nie uczestniczy	59	41		119
Poglądy polityczne	Lewica	73	27		138
	Centrum	60	39	1	324
	Prawica	76	24		274
	Trudno powiedzieć	43	54	3	244

Tabela 2

		Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tych wyborach?			Liczba osób
		Wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem	Nie wezmę w nich udziału	
		%	%	%	
Ogółem		65	15	20	977
Płeć	Mężczyźni	69	13	18	472
	Kobiety	61	17	22	505
Wiek	18–24 lata	61	17	22	110
	25–34	63	17	20	192
	35–44	62	17	20	171
	45–54	70	10	20	151
	55–64	68	16	16	174
	65 lat i więcej	67	11	23	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	15	20	389
	Miasto do 19 999	69	14	17	145
	20 000 – 99 999	62	18	20	184
	100 000 – 499 999	61	13	26	162
	500 000 i więcej mieszk.	69	15	16	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	53	15	32	205
	Zasadnicze zawodowe	64	14	22	237
	Średnie	66	18	16	302
	Wyższe	76	11	13	233
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	86	4	9	110
	Średni personel, technicy	79	6	14	25
	Pracownicy adm.-biurowi	73	14	14	55
	Pracownicy usług	54	21	25	64
	Robotnicy wykwalifikowani	62	16	23	101
	Robotnicy niewykwalifik.	61	10	29	42
	Rolnicy	79	10	10	54
	Pracujący na własny rach.	61	29	11	43
	Bezrobotni	53	13	34	54
	Emeryci	70	12	19	214
	Renciści	48	19	32	72
	Uczniowie i studenci	56	24	20	65
	Gospodynie domowe i inni	54	24	23	78
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	78	7	15	114
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	20	22	76
	sekt. pryw. poza rolnict.	67	15	18	248
	prywatnym gosp. rolnym	75	14	11	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	58	17	25	103
	501–750	59	16	26	102
	751–1000	64	13	23	157
	1001–1500	70	11	19	164
	Powyżej 1500 zł	78	10	13	204
Ocena własnych war. mater.	Złe	51	13	36	119
	Średnie	65	19	16	406
	Dobre	69	12	19	452
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	79	6	15	46
	Raz w tygodniu	71	15	14	434
	1–2 razy w miesiącu	61	19	20	137
	Kilka razy w roku	58	15	27	240
	W ogóle nie uczestniczy	58	13	29	119
Poglądy polityczne	Lewica	73	11	16	138
	Centrum	65	15	20	322
	Prawica	79	11	11	274
	Trudno powiedzieć	46	22	32	243

Tabela 3

		Nie znamy jeszcze listy komitetów wyborczych, których kandydaci będą ubiegać się o mandaty radnych różnych szczebli w jesiennych wyborach samorządowych. Na kandydata jakiego komitetu wyborczego głosował(a)by Pan(i) w wyborach do sejmiku województwa?				
		Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke	Platforma Obywatelska (PO)	Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL)	Prawica Rzeczypospolitej (PR)	Prawo i Sprawiedliwość (PiS) wraz z Solidarną Polską Z. Ziobry i Polską Razem J. Gowina
		%	%	%	%	%
Ogółem		3	22	6	1	25
Płeć	Mężczyźni	5	18	7	0	23
	Kobiety	2	26	5	1	26
Wiek	18–24 lata	16	25	4		23
	25–34	3	20	2		24
	35–44	2	25	4	1	17
	45–54	1	24	9	1	25
	55–64	1	22	10	1	23
	65 lat i więcej	1	19	6	1	34
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	12	10	1	31
	Miasto do 19 999	2	25	5		26
	20 000 – 99 999	3	27	3		20
	100 000 – 499 999	5	29	1	1	20
	500 000 i więcej mieszk.	9	38	2		14
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2	15	9		37
	Zasadnicze zawodowe	1	18	5	0	25
	Średnie	3	25	8	1	24
	Wyższe	6	27	3	1	17
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	26	5	2	14
	Średni personel, technicy	4	24	4		11
	Pracownicy adm.-biurowi		25		2	26
	Pracownicy usług	7	17	8		32
	Robotnicy wykwalifikowani		16	3		29
	Robotnicy niewykwalifik.	8	25	13		4
	Rolnicy		7	17		16
	Pracujący na własny rach.	5	39	2		20
	Bezrobotni	4	29	2		15
	Emeryci	1	22	9	0	28
	Renciści	2	8	5		49
	Uczniowie i studenci	11	29	3		33
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni		27	2		34
	inst. państw., publicznej	3	17	7	1	20
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	25	10	1	20
	sekt. pryw. poza rolnict.	5	28	2	0	20
	prywatnym gosp. rolnym		7	17		13
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	4	15	6		41
	501–750		14	10		30
	751–1000	3	17	8	1	28
	1001–1500	2	16	6		32
	Powyżej 1500 zł	5	35	5	1	16
Ocena własnych war. mater.	Złe	2	11	4		37
	Średnie	3	19	8	0	25
	Dobre	4	27	5	1	21
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	4	9	7		45
	Raz w tygodniu	3	18	6	1	32
	1–2 razy w miesiącu	2	21	9		23
	Kilka razy w roku	5	31	7		13
	W ogóle nie uczestniczy	3	32	1		6
Poglądy polityczne	Lewica	1	19	8		7
	Centrum	1	30	8	1	19
	Prawica	7	21	5	1	44
	Trudno powiedzieć	2	13	3		13

Tabela 3 cd.

		Nie znamy jeszcze listy komitetów wyborczych, których kandydaci będą ubiegać się o mandaty radnych różnych szczebli w jesiennych wyborach samorządowych. Na kandydata jakiego komitetu wyborczego głosował(a)by Pan(i) w wyborach do sejmiku województwa?						Liczba osób
		Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD)	Twój Ruch	Komitet wyborczy innej partii/koalicji partii	Niepartyjny komitet wyborczy	Inny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		6	2	1	7	2	24	631
Płeć	Mężczyźni	8	3	2	7	3	23	324
	Kobiety	5	2	1	6	2	26	307
Wiek	18–24 lata	1	5		2	1	22	67
	25–34	8	4	2	9	3	24	119
	35–44	5	1	2	9	3	31	105
	45–54	2	1	1	5	3	28	104
	55–64	7	2		10	1	24	117
	65 lat i więcej	12	2	3	3	3	16	119
Miejsce zamieszkania	Wieś	3	1	1	7	1	31	253
	Miasto do 19 999	12	2	1	5	2	21	98
	20 000 – 99 999	7	4		8	2	26	115
	100 000 – 499 999	9	4	3	9	7	14	98
	500 000 i więcej mieszk.	9	3	2	4	2	16	67
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2	1	1	4	1	27	109
	Zasadnicze zawodowe	7	3	2	5	1	32	151
	Średnie	5	3	2	6	3	20	194
	Wyższe	9	2	1	10	4	21	177
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	2	1	10	4	20	93
	Średni personel, technicy	8	7	6	11		25	19
	Pracownicy adm.-biurowi	3	1		12	4	25	40
	Pracownicy usług	8	3	3	2		20	33
	Robotnicy wykwalifikowani	7	8	3	3	6	26	61
	Robotnicy niewykwalifik.	3	3		10	3	30	26
	Rolnicy	4			4		53	43
	Pracujący na własny rach.	6			3		25	26
	Bezrobotni	7			3		41	29
	Emeryci	10	2	2	7	2	17	148
	Renciści				14	4	18	35
	Uczniowie i studenci		2				22	37
	Gospodynie domowe i inni	5	3		5	4	19	42
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	7	3	1	13	4	24
spółce właścicieli prywatnych i państwa		3		4	8	4	19	43
sekt. pryw. poza rolnict.		7	5	1	5	3	23	166
prywatnym gosp. rolnym		4			4		56	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł		5		9	1	18	60
	501–750	4	3	3	8		28	60
	751–1000	5	2	1	5	4	24	100
	1001–1500	7	3	2	11	1	19	116
	Powyżej 1500 zł	11	2	1	7	4	12	157
Ocena własnych war. mater.	Złe	11	1	3	8	2	20	61
	Średnie	5	3	1	6	3	26	262
	Dobre	6	2	1	7	2	23	309
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5			2	3	24	37
	Raz w tygodniu	4	2	1	5	3	25	305
	1–2 razy w miesiącu	4	1	3	7	1	30	82
	Kilka razy w roku	7	4	2	10	2	21	139
	W ogóle nie uczestniczy	21	6		9	4	18	69
Poglądy polityczne	Lewica	34	5		6	1	18	100
	Centrum	2	2	1	7	3	26	207
	Prawica	0	1	2	3	4	13	215
	Trudno powiedzieć	2	4	1	13	1	49	109